

AZ

AGGTELEKI BARLANG.

A

MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK

1910. AUGUSZTUS HÓ 21—24-ÉN
 — MISKOLCZON TARTOTT —

XXXV. VÁNDORGYÜLÉSÉNEK ALKALMÁBÓL

SZERKESZTETTE

SIEGMETH KÁROLY

NYUG. M. Á. V. IGAZGATÓ H., M. O. KÁRPÁTEGYESÜLET K. K. OSZT.
 ÜGYVIVŐ ALELNÖKE, A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRS. BARLANG-
 KUTATÓ BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE, A M. ORVOSOK ÉS TERM.
 VIZSG. VÁNDORGYÜLÉSEI ÁLL. KÖZP. VÁLASZTM. TAGJA STB.

KIADTA

A M. O. KÁRPÁTEGYESÜLET KELETI KÁRPÁTOK OSZTÁLYA.

KASSA.

„SZENT ERZSÉBET“-NYOMDA R.-T. NYOMÁSA

1910.

AZ
AGGTELEKI BARLANG.

A
MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK

1910. AUGUSZTUS HÓ 21—24-ÉN
== MISKOLCZON TARTOTT ==

XXXV. VÁNDORGYÜLÉSÉNEK ALKALMÁBÓL

SZERKESZTETTE

SIEGMETH KÁROLY

NYUG. M. Á. V. IGAZGATÓ H., M. O. KÁRPÁTEGYESÜLET K. K. OSZT.
ÜGYVIVŐ ALELNÖKE, A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRS. BARLANG-
KUTATÓ BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE, A M. ORVOSOK ÉS TERM.
VIZSG. VÁNDORGYÜLÉSEI ÁLL. KÖZP. VÁLASZTM. TAGJA STB.

KIADTA

A M. O. KÁRPÁTEGYESÜLET KELETI KÁRPÁTOK OSZTÁLYA.

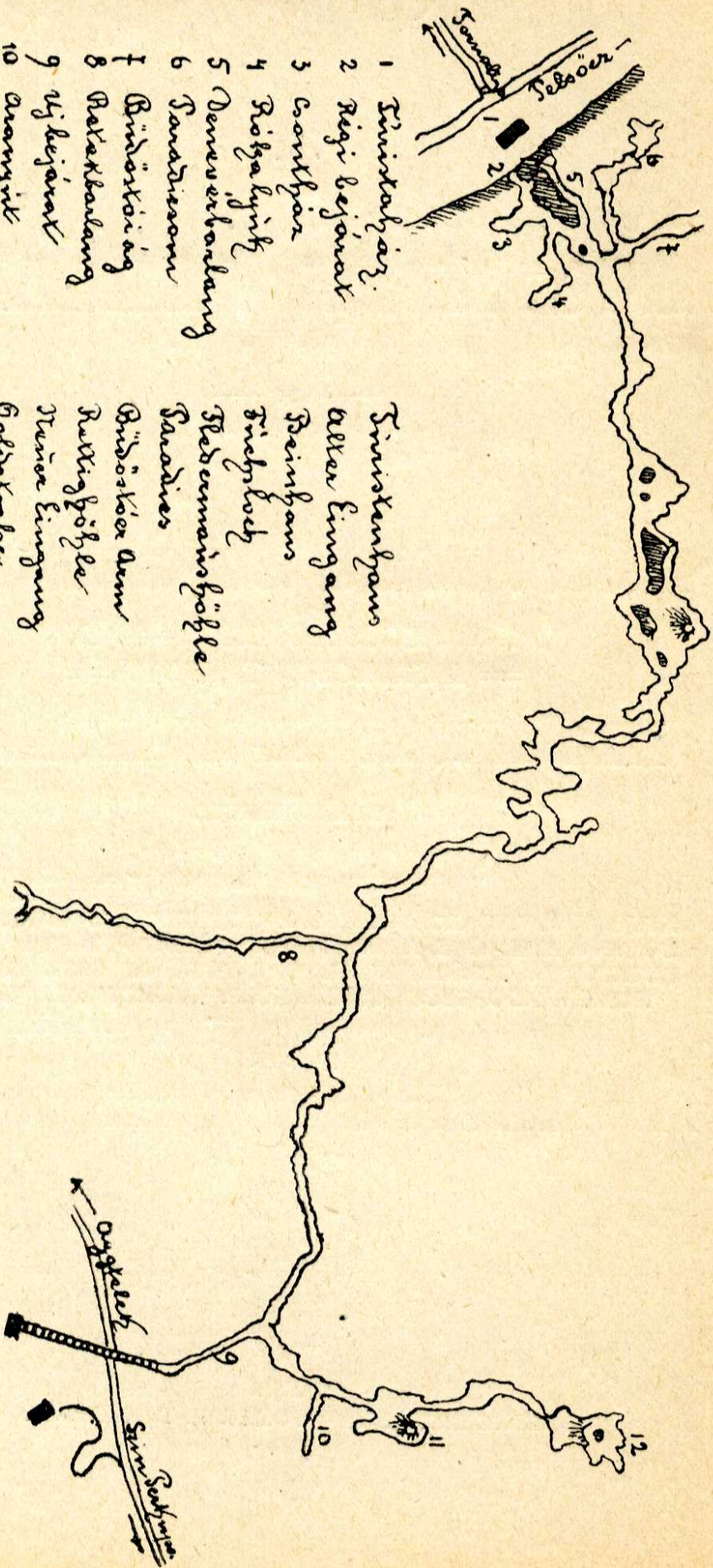

KASSA.

„SZENT ERZSÉBET“-NYOMDA R.-T. NYOMÁSA
1910.

- 1 Eivindstølhyar
- 2 Rigi bejarvat
- 3 Gantþyar
- 4 Ríðsþalgrind
- 5 Demuvelkallang
- 6 Sandarinn
- 7 Bindaðkólag
- 8 Þatarakallang
- 9 Njálsgjard
- 10 Anangrit
- 11 Gillaþingjagala Torung
- 12 Þokjal

- Eivindstølhyar
 Alta Eingang
 Þainþar
 Þinghólf
 Þedemantinghólf
 Sandar
 Bindaðkólag Dem
 Þattlinghólf
 Þenar Eingang
 Gollakraf
 Ankomandiþar Þinn
 Hólf

I.

A barlang fekvése. Tudnivalók a turistáknak.

1. *A barlang fekvése.* Gömör vármegye nyugati részén, közel Abauj-Torna vármegye határához, Tornaljáról-Tornára vezető országút mellett fekszik Aggtelek falú, a sziliczei mészkőfensík déli lábánál. A közelben a világhírű 8·7 kilométer hosszú, tehát Európa legnagyobb barlangjának, az Aggteleki barlangnak, vagy *Baradlának* mindkét bejárata.

Aggtelek falutól nyugatra, 1 km. távolságra, a Pelsőcz felé vezető út mellett, nyílik a barlang *régi bejárata*. A bejárat előtt turistaház áll, amelyben a barlangvezető lakik. Itt a turisták egyszerű ételeket és italokat kaphatnak, megállapított és ki-függesztett árjegyzék szerint valamint meg is hálhatnak.

Nem egészen 3 kilométernyire Aggtelektől keletre, a Jósvafő-tornai országút mellett, a barlang *új bejárata* fekszik, itt szintén egy barlangvezető lakik.

2. *A vasuti állomás, kocsi.* Három vasuti állomásunk van u. m. *Szin, Tornalja* és *Pelsőcz*, ezektől Aggtelek jó országúton 1 $\frac{1}{2}$ órai kocsizás alatt érhető el.

Azon turisták, akik Szinről vagy Tornaljáról jöttek Aggtelekre és Krasznahorkát vagy a Dobsinai jégbarlangot akarják felkeresni, Aggtelekről Pelsőczre kocsiznak, azután innen vasuton utaznak tovább Roznyóra vagy Dobsinára. Ellenben azon turisták, akik a Magas Tátrából illetve a Dobsinai jégbarlangtól tehát Pelsőczről jönnek Aggtelekre és a szádellői és áji völgyet szándékoznak megtekinteni, valamint Kassán át utaznak vissza, azok Aggtelekről Szinre kocsiznak honnan vasuton Tornán át Kassa—Poprádra juthatnak.

3. *Kocsibér.* Szinről Aggtelekre egy kocsi 6 korona, oda és vissza 8 korona. Rugó nélküli kocsi (bricska) 4 és 5 korona. Szinről Aggtelekre és a barlang megtekintése után Pelsőczre a kocsibér 10 korona.

A kocsik *Szinben a községi birónál* levélileg vagy táviratilag rendelendők meg, annak a megjelölésével, hogy mely vonatonál legyenek a pályaudvaron.

A ki *Tornaljáról-Aggtelekre* és innen Pelsőczre vagy Szinre — vagy *Pelsőczről Aggtelekre* és innen Szinre vagy Tornaljára szándékszik menni, a kocsikat *Aggteleken Baksay Dániel ev. ref. lelkésznél* is megrendelheti. Ebben az esetben a kocsibér Pelsőczről Aggtelekre és Szinre vagy Tor-

naljára, illetve Tornaljáról Aggtelekre és Pelsőczre vagy Szinre 9—10 korona.

4. *A barlang megtekintése.* Ajánlatos a barlang megtekintését *az új bejáratnál kezdeni.*

a) *A gyenge turisták* az új bejáratától a csillagvizsgáló toronyig mennek és innen az új bejáraton át ki. Azután a régi bejáratához kocsiznak és itt a barlangban a kis teremig és a paradicsomig haladnak. Az időtartam 3 óra.

b) *Gyakorlottabb turisták,* az új bejáraton át a csillag vizsgáló toronyig és innen tovább mennek az egész barlangon át a régi bejáratához. Ez az út 5 órát vesz igénybe.

c) *Nagyon kitartó turisták* a régi bejáratától a pokolig haladnak és az új bejáraton kijönnek. Az egész út 7—8 óráig tart.

5. *A megtekintés költségei.* *Belépti-díj* személyenként 1 korona. Igazolvánnyal ellátott diákok vagy tanárok vezetése alatt iskolai kiránduláson résztvevő tanulók nem fizetik a belépti díjat.

Vezetődíj 4 kor.; hordár 2 kor. Legfeljebb 10 személyből álló társaságot kalauzolhat egy vezető.

Világítás: Egy darab gyertya 20 fillér; magnéziumsodrony szállanként 20 fillér.

Szigorúan tilos: a fáklyavilágítás, bengáli tűz égetése, lövöldözés a barlangban és a cseppkőképződmények rongálása.

6. *Ellátás.* Ha a régi bejáratnál szándékozik a turista étkezni, akkor célszerű azt a barlang megtekintése előtt megrendelni. Nagyobb társaságok vagy ifjusági kirándulások alkalmával ajánlatos a résztvevők számának megnevezése mellett, a megrendelést már néhány nappal a kirándulás előtt, Baksay Dániel ev. ref. lelkészhez Aggtelekre küldeni.

II.

A barlang földrajzi-földtani viszonyai és története.

A sziliczei plateaut a pelsőczi fensiktől a Sajóvölgye választja el és a Tornapatak két nyelvvalaku szárnyra osztja, az északi rész a Felsőhegy a déli az Alsó- vagy Hosszúhegy nevet viseli. A plateaut keleten és délkeleten a Bódvavölgye, délen pedig a Jósvapatak völgye határolja. A sziliczei fensik közép abszolút magassága körülbelül 600 méter. Maga a fensik, amely fiatal tölgyerdővel benőtt hepe-hupás felületet képez legnagyobb magasságát a Felsőhegyen lévő Miklóskőben (823 m.) éri el. A déli részen az Aggteleki barlang felett a dombok sokkal alacsonyabbak; itt találjuk a Poronyatetőt (520 m.) a Baradla- és Gályatetőt (485 m.) és a Magashegyet (470 m.) abszolút magassággal.

A plateauon sok tölcsér- vagy katlanszerű mélyedést találunk, melyeket a karston *Dolináknak*, nálunk *töbröknek* neveznek. Az ily töbrök néha barlangboltozatok beomlása által is keletkeznek; ily esetekben a barlangüregek belsejében rendszeren omladékhalmok felelnek meg nekik.

Némely töbör levezeti a vizet a barlang belsejébe, azonban soknál a lefolyó csatorna eldugult így azokban a víz tavakká gyülemlik, példa erre a *Vörös-tó* vagy az *Aggteleki-tó*.

A fensik legnagyobbbrészt felsőtrias mészkőből épült. Délen a Jósvafőpatak mindkét oldalán, valamint a Tornapatak völgyében találjuk a sötét s fehér erektől átszelt guttensteini meszet, vörös dyas homokkövön nyugodva. Utóbbi Szilas és Komjáti közt az öbölben fordul elő. Szögliget és Petri közt vigloriamészkő is található.

A fensik belsejében a vizek egy nagy vízfolyást az Aggteleki barlangot vájták ki, amelynek lefolyása valószínűleg a Jósvafő mellett a malom felett napvilágra jövő patak.

A barlang képződések korszakában az üregeken hatalmas víztömegek rohantak át; a víz kémiai, feloldó képességével párosult a mechanikai erő, amelyek együttes munkájának eredménye a barlangüregek tetemes kitágítása. Csak a víztömeg apadása után kezdődhetett a barlangalakulás második korszaka, a barlangüregek lassú betöltése, föl-

diszitése, a stalaktitok és stalagmitok remek cseppkő-képződményeivel.

A barlangban *Ursus spelaeus*, *Bos taurus*, *Bos urus*, *Lepus timidus*, *Canis lupus* stb. csontjait találták. Azonkívül sok embercsont is került napvilágra a barlangból. Különösen a Baradla egyik mellékágának a Denevér-barlangnak, úgy látszik a régi időben külön, most már beomlott kijárata volt, amely barlangban valószínűleg emberek laktak; erre alkalmas is volt, főleg azért, mert állandóan száraz.

A barlang belseje felé ez az ág — Raisz Keresztély adatai szerint¹ — még a XVIII. évszázad közepe táján be volt falazva. A csontházban a neolithikus ember temetkezési helye látható. Ezek halottaikat különös szokás szerint arccal a földfelé fektetve temették el, azonkívül a fej alá és fölé lapos követ helyeztek.² Annak eldöntésére, vajjon az emberi csontoknak egy része nem-e a palaeolitikus korból való, a közel jövőben tervbe vett sistematus ásatások vannak hivatva.

Báró Nyáry Jenő részben elszenesedett és mesterségesen széthasított embercsontokat talált a barlangban és arra a következtetésre jut, hogy a barlanglakók emberevők voltak.

¹ „Neue Beiträge zur Topographie und Statistik des Königreichs Ungarn von Samuel Bredetzky.“ 1807.

² Báró Nyáry Jenő. „Az aggteleki barlang mint őskori temető.“ Budapest 1881.

A csontokon kívül különféle kőszerszámokat, szárított és égetett, diszítéssel is ellátott, cserépdarabokat találtak.

Más leletek a kőkorból a bronzkorba való átmeneti időszakra, magára a bronz- és vaskorra vallanak. A tatárjárás időszaka is képviselve van egyes leletekkel.

A barlang első felvételét Raisz Keresztély eszközölte 1801. és 1802. években; ő a barlangot csak a vaskapuig ismerte. 1829-ben Vas Imre a barlangot újból felmérte és felfedezte az „uj barlangot“ a pokolig, a barlang most ismert végéig. 1867-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók rimaszombati vándorgyűlésének tagjai felkeresték az Aggteleki banlangot. 1880-ig az aggteleki közbirtokosság a tulajdonát képező barlangot bérbe adta, így a régi leginkább látogatott barlangrészt a fáklyák füstje teljesen bekormozta, a szép cseppkő-képződményeket letördelték, egy szóval a barlang bérlők és látogatók vandalizmusának teljesen ki lett szolgáltatva. Csak a nagyon nehezen járható „uj barlang“-ban és a Paradicsomban, mivel igen kevesen keresték fel, a cseppkövek tiszták és séretlenek maradtak.

Ilyen állapotban találtam a barlangot 1880-ban, midőn azt, a M. O. Kárpát egyesület kiküldetésében, átkutattam.

A barlangot a további rombolásoktól megóvándó tanácsomra 1881-ben a M. O. Kárpát egyesület vette bérbe.

A nélkülözhetetlen munkálatokat azonnal foganatosítottuk: így utakat, hidakat építettünk és a Paradicsomhoz vezető utat kiszélesítettük. Ugyanis ezen remek barlangrészt csak hason csúszva érhető el a látogató és a keserves ut 20—25 percig tartott, amely idő alatt a turista még a fáklyák füstjétől is sokat szenvedett.

Most már egyenes testtartásban haladunk ezen barlangágban és kényelmesen érjük el a Paradicsomat.

Az új barlangba jutás, az ugynevezett „nehéz uton“ át, záporosó, vagy tartós esős idő után úgyszólván lehetetlen volt, mivel a víz a szűk szakadékot elöntötte. Az új barlangban tartózkodó turistáknak a váratlanul jött záporosó nagyon könnyen elzárhatta a visszatérést.

Ezért a régi barlang végétől a Libanon-hegyen át, új összeköttetést létesítettünk a régi és az új barlang közt, amely minden időben kényelmesen járható és a nehéz utat teljesen nélkülözhetővé teszi.

Csakugyan nehéz kapaszkodás által legyőzhető „vas kapu“-t, a honnan sok turista kényszerült visszatérni, robbantás által eltávolítottuk és így az új barlangot teljesen járhatóvá tettük.

Azonban még így is 7—8 órai gyaloglásra volt szükség a barlang végéig, azután a fárasztó utat újból meg kellett tenni, tehát az egész barlang megtekintése 14—16 órát vett igénybe. Természetesen

csak igen kevés turista vállalkozott ezen megerőltető kirándulásra és így éppen a legszebb barlangalakúlatok a turisták legnagyobb része előtt ismeretlenek maradtak.

Ennek következtében mindig azon gondolattal foglalkoztam, hogy e nehézményeket egy új kijárat előállítása által le kell győznünk, kutatásaim eredménye az lett, hogy a terv megvalósítása lehetséges. Azonban az előfeltételéhez egy pontos bányamérnöki barlangfölvétel eszközlése vált szükségessé.

Münnich Kálmán bányatanácsos készségesen, minden önzéstől menten, magára vállalta a barlangfölvétel keresztülvitelét s csak a tényleges kiadások megtérítését kívánta, de saját nagy fáradságáért semmi jutalomra se tartott igényt.

A felmérést 1885. december 15-én kezdte meg és 1886. július 29-én fejezte be.

1886. május 2-án a közbirtokossággal örökbérleti szerződést kötöttünk és a M. O. Kárpátegyesület Keleti Kárpátok osztálya, a mely egyesület ezen idő alatt a barlang kezelését átvette, 1886. augusztus 20-án elhatározta, hogy az új kijárat áttörését fogantatosítani fogja.

Azonban „Pecunia est nervus rerum gerendarum“ most takarékoskodnunk és koldulnunk kellett, hogy a szükséges pénzünk együtt legyen és így a tulajdonképeni áttörés csak 1889. május elején ve-

hette kezdetét. 1890. március 15-én az áttörés befejezést nyert; az áttörés maga matematikai pontossággal sikerült, a mi fényes bizonyosága Münnich pontos munkájának.

III.

A barlang rövid leírása.

Az Aggteleki barlang folyómederhez hasonlít, amelynek mellékfolyóit a barlang mellékágai alkotják. A régi bejárat mellett találjuk a legtöbb mellékágat így: a Csontház, a Rókalyuk, a Denevérbarlang, a Büdöstói ág a Paradicsom elágazásával. További mellékágak, a jelenleg az új barlanggal egyenesen összekötött régi barlang vége, a Retekbarlang, az új áttörés és az Aranyutca. A főág 5797·280 méter hosszú, a mellékágak összhossza 2868·672 méter, így a barlang együttes hosszúsága 8666·0 méter vagyis kerekén véve 8·7 kilométer.

Az új bejáratától 330 kényelmes lépcső vezet le a barlang aljára, amelyet a régi bejáratától 4509 méter távolságra érünk el.

Természetesen itt csak a legnevezetesebb csepkőképződményekkel foglalkozhatom, azonban azoknak tetemes részéről nem szólhatok.

Alig egy negyedórai gyaloglás után, egy hófehér, mélyedéseiben rózsavörös és

csodaszertően finom szerkezetű stalagmitnál, az *Alabastrom oszlop* előtt, állapotunk meg.

Rövid vándorlás után az Apolló-terembe lépünk. Egy kiszélesedő csarnok ez, oszlopokkal ékesített emelvénnel. A diszesen képződött cseppkötetőről több cseppkőalakzat nyulik lefelé, melyben több-kevesebb képződéssel Apolló hárfáját s egyéb, hangverseny-teremben előfordulni szokott hangszeret vélünk felismerhetni.

Siegmeth pihenő névvel egy szikla pamlag van jelezve, mely előtt szép idomú és széles alapon nyugvó stalagmit áll őrt.

4986 méterre a régi bejáratától átme-
gyünk az Aranyutczán, mely nem egyéb egy keskeny, csak 20 méternyi hosszban járható, szép cseppkővel és vörösszinű mészszivaggal borított oldalágnál s valószínűleg a Vöröstóval van kapcsolatban.

A barlang egyik oldalági kiszélesedésében, a 35 m. magas *Gellérthegy* emelkedik. Kényelmes lépcsőkön a tetejébe mászunk és bámulva pillantjuk meg magaslatán amma stalagmitot, mely fent 20 méternyi magasságra emelkedik. Ez a *csillagvizsgáló torony*, kétségkívül legszebb látványossága a barlangnak.

Tövénél 8 méter átmérőjű s mintegy félmagasságig csak mérsékelten vékonyodik, míg végre innen kezdve merészen megy át egy vékony csúcsba, melynek koronáját egy gomb disziti.

A legtöbb turista itt vissza fordul és csak igen kevesen folytatják az útat a barlang végéig.

Áthaladunk a Munkácsi börtönön és keskeny folyosón keresztül a magasra törő cseppkőképződményekkel ékitett *Siralomházba* érünk.

Éles fordulattal balfelé irányítjuk lépteinket és rövid idő múlva a *Világító-torony* előtt állunk.

Túl a patakon ezen képződmény közvetlen közelében vezetünk a hatalmas cseppkőoszlop lábainál kiemelkedő *Cerberus felszarvazott fejére* figyelmeztet. Mélyen alattunk a sziklatömbök között elvesző víz zúgását halljuk. A patak, ugylátszik, más kijárást talált és eddig előttünk ismeretlen üregeken átfolyva kerül ismét napvilágra. Valószínűleg a Jósvafőnél egy mellékvölgyben kitörő gazdag forrás képezi a barlangvizek kifolyását.

Most egy tágas csarnokba lépünk és felhaladunk a csarnok legnagyobb részét betöltő omladék halomra. Ezen emelkedik a barlang leghatalmasabb stalagmitja a *Bálványoszlop* s miután *Ganymédes kútjának* üde vizétől felüdültünk, mély szakadékba mászunk hol is eljutottunk a barlang eddig ismeretes végére a *Pokolba*.

Visszatérünk az új bejárathoz és folytatjuk vándorlásunkat a régi bejárat felé.

Terjedelmes omladékmezőn elhaladva *Salamon* templomának szép oszlopcsopor-

tozataihoz érünk és a *Pálmaligeten* át *Nagy Sándor disztermébe* lépünk, a hol különösen két obeliszkalakú stalagmit ragadja meg figyelmünket.

Árpád sisakja mellett eljőve, — vezetünk *Szt. László szobrát* mutatja meg. Több terjedelmes stalagmit által környezve, vékony, fehér cseppkőoszlop tűnik elő, tetején egy alak látható hosszú szakállal, hullámzó palástban. Ez szent László szobra. De még hatalmasabb ez a benyomás, melyet a most elénk táruló alakzatok reánk gyakorolnak, *Minerva oszlopa és sisakja*, görög sisakhoz meglepően hasonló alakban.

Tempe völgye valószínűleg egy rétegzetes fölület fenekének megfelelően könnyen járható, s fedeléről lecsüngő szép stalaktitjai által tűnik ki, melyeknek csúcsai valamennyien áttetszők.

Vass Imre oszlopa mellett elhaladva 3023 méternyi távolságra a régi bejárattól a *Retek barlangba* érünk, mely a Baradlnak leghosszabb, mintegy 1100 méter hosszú oldalága.

A főúton tovább lépdelve a *Gyémánt hegyet* érjük el. *Kleopatra tüjét*, *Gibraltárt* és a *Szerecsen fejedelmet* elhagyva diszcreten elkerüljük *Hekate* hálósobáját és *Plutó templomába* lépünk, hogy *Plutó orgonájában* gyönyörködhessünk. Minthogy kétségbe vonom, hogy Plutó barátunk valamikor orgonának lett volna birtokában, az ezen elnevezésért való felelősséget magamtól el-

háritom, ellenben egy magyar hős részére elfoglalom a *Nagyvezér-sátrát* és elnevezem azt *Rákóczi sátrának*.

Figyelmünket megragadják *Semiramis függő kertjei*, hófehér stalaktitok és vöröses fényű stalagmitokból alakult kiváló szépségű cseppkőcsoport. Csekély fáradság után szemben állunk a *Tündérvárral*, mely nem egyéb mint szép cseppkövekkel díszített szikla.

A pataknak jobb partján, a stalagmitokkal ékes *Olympus* lábán emelkedik a *Minaret*, kis fensikon álló szép, karcsú oszlop.

A régi bejáratától 1744 méternyi távolban a *Vaskapúnál* vagyunk. Ez ama szoros, amely Vas felfedezéséig az ismert barlang határa volt. De még ezután is hosszú ideig kevés látogató merészkedett a nehezen járható vaskapún túl menni.

Ma a dinamit töltény megtette kötelességét s a vaskapú kényelmesen járható.

Nemsokára belépünk a kis étterembe, a honnan, vagy a vízmelletti régi, azonban nagyobb vízálláskor járhatatlan utra térünk, vagy pedig a Kárpátgyesület által eszközölt áttörés felhasználásával közvetlenül a régi barlang végére érhetünk.

Az utóbbit választjuk s megmásszuk *Libanont*, melynek magas karcsu oszlopai cédrusokként merednek a magasba. Nemsokára egyenesen a régi barlangba vezető München Kálmán úton vagyunk s rövid idő

mulva mi is az Ó-barlang végére értünk s ezen barlangrész egyik legszebb részletét a *Diana templomát* látogatjuk meg. A *Parnassus* vagy *Horebhegyén* leereszkedve a barlang fenekét azon a ponton érintjük, a hol az előbb említett régi út az ujjal egyesül.

A Nádorút végén, melyre most lépünk, a jobboldali sziklák közül az Acheron-patak ömlik s a Styxxel egyesül s ha ennek folyását követjük, a büdöstói ágba jutunk. Balfelé fordulva, meredek úton a purgatóriumon keresztül a *Paradicsomba* jutunk. A Paradicsom képletei között különösen feltűnik az *Aradi 13 vértanú* szépen tagolt cseppkőcsoportozata. Nem kevésbé szép a *Delphii templom*, ugyancsak a paradicsomban.

A büdöstói ágon át a főbarlangba visszatérve a *Nagytemplomba* lépünk; azonban nagyon kellemetlenül érint, hogy azt a fáklyafüsttől kormosnak és nagyon megromlátnak kell találnunk.

Ide torkollik a *Denevérbarlang* és itt tűnik el a barlangfal szikláiban az Acheron-patak.

Innen nem messzire ágazik el a *Róka-lyuk* a barlangnak szép, azonban egy kissé nehezen járható mellékága.

A Királykút felséges italától felfrissülve s a történelem előtti időkben temetkezési helyül használt *csontház* mellett elhaladva,

a régi bejáró mellett a törmelék-kúphoz érünk.

Néhány lépcsőn felmenve a meredek sziklafal lábánál lévő régi bejáratnál ismét üdvözölhetjük a napvilágot. Örömmel keressük fel a bejárat előtt épült turistaházat, amelyben étellel és itallal felfrissülhetünk.

IV.

Zárszó.

Főntebb is már említettem, hogy a barlangban mily munkálatokat végzett a M. O. Kárpátgyesület így:

1. A barlang vezetők szolgálatát szabályozta és a fáklyavilágítást beszüntette.

2. A barlang utjait járhatóvá tette és biztos, jó hidakat épített. Ezen munkákat évente folytatja, valamint a tavaszi árvíz lefolyása után az utakat minden évben tatarozni kell.

3. A Paradicsomhoz vezető utat kiszélesítettük és járhatóvá tettük.

4. A régi és az új barlang közt közvetlen utat törtünk át és így elkerülhetővé tettük a „nehéz utat.“

5. A vaskaput szétrobbantottuk.

6. A Kárpát egyesület a barlangot pontosan felmériette.

7. A második „új bejáratot“ áttörtük, úgy hogy most a barlangon 5—6 óra alatt kényelmesen végig lehet menni.

8. A „rókalyuk“ járhatóvá tétetett.

9. A régi bejáratnál turistaházat és kocsifélszert építettünk.

10. Az új bejáratnál pedig a barlangvezetőnek lakóházat és a bejárat fölött is házat építettünk.

1885-től 1908-ig a barlangépítkezésekre az osztályunk pénztárából 23104·93 koronát fordítottunk. A bevétel 7294·62 korona volt; így a tényleges beruházásra 15810·31 koronát költöttünk.

Ezen utóbbi összegből az új bejárás áttörésére 13855·65 korona esik.

Azonban megjegyzendő, hogy a folyó kiadásokat mint a vezetők fizetését, az árvíz után a barlangutjainak tisztítását, kisebb javításokat stb. az aggteleki barlang kézi-pénztárából fedezzük, amely pénztárba a barlangi belépti díjak folynak be. A fentebb említett összeg csak a nagyobb építkezések költségeit foglalja magában.

Azonban ezzel még legkevésbé sem fejeztük be a munkálatokat, mivel egy nagy, *talán a legfontosabb munkaprogram a megvalósításra vár:*

1. Ez az igen fontos kérdés a *barlangvilágítása*. Az igen káros fáklyavilágítást beszüntettük és ennek pótlására a gyertya és magnéziumvilágítást honosítottuk meg.

Természetesen ez csak provizorikus, mivel el kell ismernünk, hogy az *ilyen világítás nagyon kevés*.

A barlang hatalmas termei és az azokat betöltő cseppkövek összbenyomása nem érvényesülhet teljes fenségében. Hozzávetőleges költségelőirányzat szerint a barlang villanyvilágítási berendezése circa 80.000 koronába kerülne, ezen összegbe azonban a motor felállítása és az üzem költsége nincs felvéve.

A barlang vendégekönyvében napirenden vannak a gyér világitásra vonatkozó felszólalások. A mikor én hivatkozással ezen bejegyzésekre, a barlang látogatókhoz fordultam és csak arra kértem őket, hogy legalább lépjenek be az egyesület tagjai sorába, mivel más bevételünk nincs, mint a tagok évi járuléka.

Mi volt az eredmény? Az, hogy a többszáz körirat szétküldése után 8, csupán 8 ujtág jelentkezett.

Egyesületünknek mikor lesz annyi pénze, hogy ezen világitásnak csak egy részét is megvalósíthassa?

2. Sürgősen szükséges volna a barlangnál megfelelő *szállodát*, vendégszobákkal és vendéglővel építeni. Azonkívül *diákszálló* is hiányzik, a hol a tanulók a tanáraik vezetése alatt rendezett kirándulásaink alkalmával jó és olcsó ellátásban részesülnének.

3. Kivánatos lenne a *közvetlen vasuti összeköttetés* is valamelyik már létező állomással (talán legalkalmasabb Szin). A tengelyen való utazás nemcsak időrabló, de drága is.

4. A barlang még sok, eddig ismeretlen folyosóval és csarnokkal bir. Így felemlíthetem a büdöstói ág folytatását és a valószínű összeköttetést a büdöstói barlanggal, továbbá a barlangivíz folyásának még fel nem tárt útját, amelyet az a Cerberus fejétől követ. A Retekbarlang folytatása a Ravaszlyukig és még sok más barlang rész ismeretlen. Nagyon fontos volna ezek kikutatása.

5. A kutatással kellene, hogy lépést tartson a *tudományos működés* is, így különösen az ásatások, hogy a barlang palaeontologiai, antropologiai és archaeologiai viszonyai, főleg a *palaeolitikus emberek* létezése feltárassék és biztosan megállapítható legyen.

6. Az említett munkálatok állandó felügyelete és keresztülvitele céljából szükséges volna egy felvigyázó közeg alkalmazása; egy nagyobb képzettséggel bíró bánya al-tiszt megfelelő volna.

Mindezeket csak úgy valósíthatjuk meg, ha a kormány és az ország figyelmét és támogatását a barlangra irányítjuk.

Az aggteleki barlang, Európa legnagyobb barlangja, *törvényhozásilag nemzeti kincsnek kellene minősíteni. A barlang kezelését vegye át a kormány, az ország pedig támogassa az egész akciót.*

Csak a felsoroltak teljesítése után lehet a barlangot megfelelően világítani és nagy nemzetközi turista forgalmat teremteni.

Követendő példának a sokkal kisebb adelsbergi barlangot hozom fel, amelyet szintén a kormány tart fenn.

A jelenlegi 1300—1400 látogató helyett bizonyára 5000-nél is több turista keresné fel évente a barlangot; természetesen a nagy idegenforgalom kedvező hatást gyakorolna a nemzetgazdasági viszonyokra.

Az Aggteleki barlang ily irányú fellendülése körutazási forgalmat létesítene a Magas Tátra, Dobsinai jégbarlang, Aggteleki barlang, Torna, Szádellői-, Áji völgy, Kassa és Poprád közt.

